

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ב

פרשת וארא

א. האברבנאל.

פרק ו' פסוק ו'.

השאלה הרביעית באמרו: "לכן אמור לבני ישראל אני יי' והוצאתי אתכם ממצרים ואתם עשיתם מצוותי אשר לא אמרתי לכם" (ו, ו). כי הנה ההוצאה אותם ממצרים ואתם עשיתם מצוותי אשר לא אמרתי לכם. ומה אם כן עשה שלשה דברים בענין אחד. גם כי אמר: "וידעתם כי אני יי' אלהיכם המוציא אתכם ממצרים" (ו, ז), ולא אמר: המציל אתכם מעבודתם, ולא: הגואל אתכם. ויקשה גם כן, איך נמשכו כל הענינים האלה ממה שייעד בראשונה, כמו שיורה עליו מלת "לכן".

1 ואחרי שזכר שלש הסבות האלה¹⁰ הוליד מהן מה שרצה. והתחיל מהאחרונה דסמיך ליה, לפי שהיא הראשונה שתקיים בזמן. והוא אמרו: "לכן אמור לבני ישראל אני יי' - סבת הסבות כלן, ובעל היכולת⁵, "והוצאתי אתכם ממצרים ואתם עשיתם מצוותי אשר לא אמרתי לכם" ובעל היכולת⁵, כלומר, שמפני שמע נאקתם מעבודתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים". כלומר, שמפני שמע נאקתם וצעתם, וישעים ויוציאם מגלותם. ולפי שבמצרים היה להם הצער והצרה בשלשה מינים: האחד, בסבלות המסות⁶, כמו שאמר (לעיל א, יא): "וישימו עליו מסיים למען ענותו בסבלותם". לכן אמר על זה: "והוצאתי אתכם ממצרים" - שהם המסיים. והשני, העבודות פרך, שבנו ערי מסכנות לפרעה, והיו כל ימיהם בחמר ובלבנים ובכל עבודה בשדה. גם לכל עם מצרים היו עובדים. וכנגד זה אמר: "והצלתי אתכם מעבודתם". והשלישי היה הריגת בניהם, שהיו משליכים אותם לים, שהיא הקשה שבכולם. ועל זה אמר: "וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים", רומז למכת בכורות ולקריעת ים סוף שהיו במשפט על זה, כמו שאמר יתרו (לקמן יח, יא): "כי בדבר אשר זדו עליהם". הרי שהשיב בזה על הנאקה וצעת העם. והנה זכרה ראשונה לפי שהיא קדמה בזמן, רוצה לומר היציאה מעבודות מצרים.

תשובה לשאלה הרביעית

1 ואמנם כנגד מה שאמר: "אני יי', וארא" (לעיל ו, ב-ג), שהיא הראשונה שזכר, אמר: "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני יי' אלהיכם המוציא וגו'". רוצה לומר, אחרי צאתכם ממצרים תבואו להר סיני ותקבלו את התורה פנים כפנים. ואז תכירו ותדעו את השם הנכבד, כי תנבאו ממנו בלי אמצעי כמו שיתבאר, מה שלא זכו אליו האבות. וזהו: "וידעתם כי אני יי'". ואמר: "המוציא אתכם" וגו', לפי שצאתם ממצרים ונתנית התורה שניהם היו בלי אמצעי.

11 ואמנם כנגד הסבה האחרת, משבועת האבות על ירושת הארץ, אמר: "והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב" וגו'. ועם היות שלא נתתה ירושה לאבות עצמם, אתן אותה לכם מורשה. כלומר: לא בדרך גרות כמו הם, אלא בדרך ירושה וממשלה החלטית.

ונזכרו גם כן שלשת החסדים האלה כפי זמניהם: היציאה ממצרים בראשונה, ומעמד הר סיני אחריהם, וירושת הארץ אחר כך. ועם מה שפירשתי בפסוקים האלה הותרו ארבע השאלות הראשונות.

וארא

אלות

1. התוכל להסביר במדויק בצבע מהי אלתו של סרננו?
2. מה הן "אלות הסיבות"?
3. מה הם אלוות מוני הצצר והצרה שהיו להם?
4. על מה באה לישן אאלה ולמה?
5. מה אמר יתרו שמוכיח את צדקת סרננו?
6. מה נצעה: "בלי אמצו"?
7. מה ואיק תקויים השבועה לאבות?
8. מה הם אלוות הפליט באאלה?

* * *

ב. אור החיים .

פרק ו' פסוק ו':

(ו) וגם תקמתי וגו'. לפי מה שפרשנו כי יודיענו אלהים אשר יפליא בינו ובין האבות, ירצה באומרו וגם תקמתי כאלו אמר והגם שהקמתי וגו', או וגם שהקמתי וגו', אף על פי כן לא השיגו להודיע להם שמי ו' כמו שהשגת אתה.

עוד ירצה לומר כי דבר זה הוא דבר שה' ברוך הוא חייב לעשותו כבכול מלכד שנגלה עליהם באל שדי והבטיחם עוד לו שקים עמם שבועה וכו', ומעתה צריך לקים שבועתו והדבר בהכרח להיות, ובזה תחזקנה ידיו של משה כשירע כי דבר זה אין לו מניעה מלהיות כן. והגם שכבר השיבו על מה ששען משה שהיה לו לעכב השליחות עד עת קץ והשיבו ויאמר לו אני ה' כי לא יוכל לסבל

אלות

1. מה הקושי בקטע הראשון עליו מנסה סרננו להשיב?
2. באה לכה משה רבינו יותר מן האבות?
3. בקטע השני מסביר סרננו את הצורך לחזק את ידי משה ולהדגיש שהקב"ה היה מחויב במיצוץ ההפסחה, התוכל להסביר?
4. מה קשה לסרננו בצנין: "ארץ מאוריהם" ומה מצנהו?

* * *

ג. ביאור יש"ד .

פרק ז' פסוק א':

ז (א) נתתיך אלהים לפרעה. כמלאכי ה' שהם גבורי כח עושי דברו וכמלותו ישנו את טבעי הדברים ואין דבר עומד בפניהם, כן תהיה אתה לפרעה כאחד מבני האלהים, כמלאך ה' לבאות, את אשר תאמר יהיה, תלו מופתים ושמים בשמים ובארץ וכל מוסדות תבל יאמרו לך הנו כי אני הלבשתיך עוז והדר ובזרועי תמכתיך: ואחרון אחיך יהיה נביאך. הנביא הוא הנא בסוד ה' ויודע את דרכיו בדרך פלא וכאן ענינו כמו שאמר למעלה הוא יהיה לך לפה, כלומר שיגיד שליחותי לפרעה:

אלות

1. על איזה קושי אפשרי מנסה סרננו להשיב בקטע הראשון?
2. מה היו סמכויותיו וכוחו של משה?
3. מה סירוש כאן: "עוז והדר" בדבריו?
4. מה בדיוק היה תפקידו ומצמדו של אהרון?

* * *

לכבש את רחמיו, ערנו יש לחוש שיתעצל משה בגמר שליחות הוציאה קשיצרה כל חזק לב פרעה או על הים ירמע לאחוריו, לזה הודיעו אל עליון כי הדברים הם עליו בתקף השבועה לתת להם את הארץ:

את ארץ מגריהם. צריך לדעת למה לא הספיק במה שהזכיר שמה ארץ כנען וחזר ואמר את ארץ מגוריהם, ואולי שנתפנו לומר כי הגרות כבר התחיל מימי האבות, ונפקא מנה להתחיל המנון מזמן האבות וכמו שכן היה. אלא כי ערנו קשה שהיה לו לומר את ארץ כנען ארץ מגוריהם למה אמר את שגראה שהם ב' ארצות. ואולי שנתפנו להוסיף ארץ פלשתים וכמו שפרשתי בפסוק (בראשית כ"ג ג') גור בארץ הזאת וגו' כי לך ולצורך אמן וגו' יע"ש:

ד. מדרשי תורה להקדוש ר' שלמה האשתורקי הי"ד .
פרק ח' פסוק ח': ופרק ז' פסוק כג':

התפאר עלי למתי, הפליג משה לפרעה ואמר לו אם תבקש להתפאר עלי שאתחייב להשלים רצונך בהסרת המכה קודם שתעשה רצוני לשלח את העם כדי שתטיל פאר וכבוד עלי, נזר עלי למתי תרצה שאסירנה אם קודם השלוח או לאחר השלוח ואעשה כן, או אסר אם תרצה שתתפאר עלי לנסותי אם אוכל להשלים כל רצונך בכל מה שתנזור עלי תאמר לי למתי אעתיך לך לברך, דיל לאיזה זמן אתפלל להסיר המכה ממך, להראות שאין זה על צד המקרה, ואחר נזר לי לאיזה זמן תרצה בו להעתיך להסיר מעבדיך אחר סורם מעליך, ולמתי אכריחם מעמך אחרי סורם מעבדיך, ולמתי אכריחם מהבתים כי זה לא יורסן במקרה אם לא ביד אלפי המוכה עלי, ואמר רק ביאור השארינה, להראות כי וזה הפעולה לא היתה באהיות עינים, וכי היא פעולה אמיתית ישאר רבו מהם ביאור, עוד רמו לו שלא יתפלל להציל היאור מהמכה להראות כי אלוהי העמים אילים לא יצילו את עצמם, ואם אלהים (הוא ירב לו לעצמו):
ויפן פרעה ויבא אל ביתו ונוי² אולי בעבור מה שאמר זיל הנה יוצא המיטה שהוא יוצא לנקבו בהעלם והיה עושה עצמו אלוה דמעלנא³ אית ליה ספקנא לית ליה או בשוב היאור דם ולא נכנס לתוכו לא היה בו כח לעמוד ונגלה קלונו, וזה שאמר ולא שת לבו גם לזאת התרסה, ובעבור שהיה אות התנן שרמו על בליעתו ביד משה אסר גם לזאת שלא הבין לאשורו:

אלות

1. פרשנו נותן כמה אפשרויות שמה נתן לפרעה לבחירתו, התוכל לזנותו ולהסבירין?
2. בצצט מה ההקדל ביניהן - אט יש כנה?
3. למה יארו הצכרדצים ביאור, אט לכך נותן פרשנו שני הסביריט.
4. למה חזר פרעה לביתו?
5. אל מה "לא שת לבו"?
6. מה "לא הבין לאישורו"?

* * *

ו. תורת משה - האלשויך .

(כט) אך יהיה כי לפעמים מרחם הוא יתברך על העם בעבור הארץ, כמאמר הכתוב (תהלים פה ב) רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב ויקנא ה' על ארצו ויחמול על עמו (יואל ב יח) וכן אדם בזכות בהמה תושיע ה' (תהלים לו ז), וכעבורא דאלכסנדרוס. כן אמר משה כצאתי את העיר אפרוש את כפי כו', ולא מפני שתשוכתך ויודוייך היה בלב שלם, כי אם למען תדע כי לה' הארץ ומרחם עליה.

ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרוש את כפי אל יי הללות יהדלון והכרד לא יהיה עוד למען תדע כי ליי הארץ, ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני יי אלהים, והפשתה והשערה נכתה כי השערה אביב והפשתה גבעל, והחטה והכסמת לא נכו כי אפילת הנה (ט כמ"ב).

הנה יותר יצדק אומרו מה שיודע לו בהבאת המכה מבסלוקה, ועוד, מה השנוי הלז כי לה' הארץ, ולא אמר כלשונו שלמעלה כי אני ה' בקרב הארץ, או כי אין כמוני בכל הארץ, ועוד, אומרו כי טרם תיראון מפני ה' אלהים, למה כפל השמות, ועוד, אומרו והפשתה כו', לא היה מקומו כי אם למעלה אחר ספרו מה שהכה הברד.

(ל) ולא למענכם כי אתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' לקבל אלהותו, וזהו אומרו אלהים, למה שהוא אלהים.
(לא) רק על מה שהפשתה כו' (לב) והחטה והכוסמת לא נוכו ויראתם פן כאשר עשה בפשתה יעשה בחטה וכוסמת גם כן, ומה גם למאמרם ז"ל (שמות רבה יב ח) כי פלאי פלאות נעשו בהם.

אלות

1. ארבע אלות שנות מקשה פרשנו בקטע הראשון, התוכל לזנותו ולהסבירין?
2. בפסוק כט' נוצע פרשנו לרציון של א שייך דוקא לכאן, מהו ואיך פרשנו מתאם בו בפסוקנו?
3. מה מוסיף פרשנו בביאורו את פסוק ל'?
4. מה מטריד אותו בפסוק ל' ואיך הוא מסביר זאת?

* * *